

Administrativa uppgifter om naturreservatet

Namn	Flatsmossen
Kommun	Årjäng
Fastighet	Juskog 1:14
Ägare	Juskog AB
Läge	I anslutning till Flatsjön 5 km ÖSÖ Östervallskogs kyrka.
Karta	Topokarta 11BSO Ek karta 11B3g
Area	228 hektar
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Reservatsområdet ligger i anslutning till sjön Stora Flat och dess utlopp söderut. I östra kanten av området höjer sig terrängen rel. brant i delvis bergbunden skogsmark. I väster är terrängen varierande med såväl hållmarker som myrstråk, sumpskogspartier och bördigare sänkor och sluttningar.

Det som sammanfattningsvis kallas Flatsmossen utgör ett variationsrikt våtmarkskomplex med ett flertal större och mindre myrtytor av olika typ. I myrkomplexet förekommer också några skogbeväxta fastmarksöar.

Flatsmossarna, som ligger vid sjön i nordost består av dels topogena kärr dels platåformigt välvda mossar. Nedanför den branta sluttningen i (nord-)öst ligger två långsträckta strängflarkkärr. De har en vegetation av mellankärrtyp med bl.a. myggblomster och rika bestånd av ängsnycklar samt fastmattor av blåtåtel. Klockljung växer i det dråg där det södra kärret har sitt utlopp.

Myren väster om Lilla Flat (och söder Stora Flat), dvs Sätermossen utgörs i huvudsak av ett mosseparti som i söder har mer excentriskt ordnade strukturer. Kantskogen i norr har rel stor omfattning. Dyvelsmossen och nordöstra delen av Sågemossen består av excentriska mossar med oregelbundna strukturer. På Dyvelsmossen finns några mossegölar. Sågemossens nordvästra hörn utgörs av ett litet soligent kärr medan resten utgör platåformigt välvd mosse. Kring Flatsälvens slingrande lopp förekommer topogena kärr.

Några botaniska detaljuppgifter lämnas i bilaga 5

Runt Stora Flat finns även ett 10-tal stenåldersboplatser och åtminstone en registrerad fångstgrop. Dessa fornlämningar berättar om bosättning baserad på jakt och fiske för en normadiserande befolkning sannolikt för mer än 4000 år sedan. Inom reservatsområdet finns längs östra strandlinjen fyra boplatser (Östervallskog fornlämning nr 75-76 och 99-100) där såväl redskap som avslag från tillverkning av redskap av flinta eller kvarts tillvaratagits. I det smala sundet mellan Stora Flat och Lilla Flat finns ytterligare en stenåldersboplatser samt en fångstgrop (nr 72-73). Den sistnämnda vittnar om att området nyttjats för jakt i gången tid men gropan är sannolikt yngre än boplatserna.

Sjön Stora Flat har ett medeldjup på 4,4 m. Lilla Flat är ännu grundare. Tillrinningsområdet är 9,3 km². Fisksamhället utgörs av abborre, mört, löja och eventuellt ål. Stora Flat har kalkats fyra gånger mellan 1986-1994, varvid enbart sjöytan har berörts. Efter kalkning har pH-värden kring 6,5 uppmätts. Alkaliniteten har varierat starkt kring ett medelvärde på 0,12 mekv/l. Siktdjupet har uppmätts till 2 m. Vattenfärgen är hög (med 80mgPt/l vid sjöinventeringen samt 20-170 vid studier av kalkningseffekter).

Ett antal bäckar rinner in i området. Nordöstra hörnet av Stora Flat - med namnet Mörteleken - mottager två bäckar, en från öster och en från norr. Från nordväst kommer två mindre bäckflöden. Från sydväst kommer den något större Stenbäcken som i ett slingrande, nedskuret lopp letar sig fram mellan två stora mosseystor. Runnemyrbäcken tillstöter från öster i Lilla Flat

Myrkomplexet är i huvudsak orört. Dock ligger bilvägar nära i alla riktningar. I väster går allmän väg. I norr och öster (stängda) skogsbilvägar samt i söder väg fram till äldre bebyggelse samt till vad som tidigare varit ett litet sågverk i drift under 1950-talet. Av sågverket återstår idag endast smärre ruiner. För sågverkets behov har man (på 1950-talet) anlagt en damm i Flatsälven, sydost om Sågemossen. Dammen har sedan länge tagits ur bruk och resterna har nu endast begränsad, dämmande effekt. Skogsbruk har under senare decennier berört merparten av de skogsbestånd som ansluter till myrmarkerna. Några av fastmarksöarna hyser dock naturskog. Av speciellt intresse är skogsvegetationen kring Stenbäcken i dess lopp mellan Sätermossen och Dyvelsmossen.

ÄRENDETS BEREDNING

Områdets höga naturvärden uppmärksammades av Sven Fransson vid inventering av länets myrmarker under 1970- och 1980-talet. Flatsmossen har senare bedömts vara av sådant intresse att området ingår i naturvårdsverkets Myrskyddsplan för Sverige 1994. Objektet beskrivs där som nummer S 13. Objektet har vidare under 1996 kommit att ingå som del av ett s.k. Life-projekt efter ansökan av Naturvårdsverket till EU-kommisionen. Exkursion i området med deltagande av bl. a. representanter för EU-kommisionen ägde rum september 1995. En skiss till reservatsavgränsning har under oktober 1996 inlämnats till Naturvårdsverket f.v.b. EU-kommisionen.

Kontakter med markägaren inleddes november 1996 för diskussioner om slutlig utformning av ett naturreservat. Det preliminära avgränsningsförslaget har efter besiktning gemensam med markägarens representater samt efter synpunkter från Naturvårdsverket justerats enl bilaga 1.

Beträffande den tidigare vattenregleringen har Sven Fransson vid sin inventering bedömt dess inverkan på myrvegetation och ytformer som obetydlig. Någon vattendom finns inte. Dammanläggningarna har till stor del förfallit. Reservatsbildningen innebär att vattenreglering framgent ej får ske. Frågan om eventuell påverkan på omgivande myrmarker av fortsatt sjökalkning har varit föremål för samråd inom länsstyrelsen. Som underlag för diskussioner om ersättning för intrång i användningen av berörda skogsmarker har legat dels skogsbruksplan upprättad 1996 av Skogssällskapet dels skogsvärderingar utförda av SVEFA.

OMRÅDETS BETYDELSE OCH BEHOV AV SKYDD OCH VÅRD

Flatmossen ingår i Naturvårdsverkets Myrskyddsplan för Sverige och har därmed bedömts vara ett i hög grad skyddsvärt område. Myrkomplexets höga naturvärde betingas främst av kombinationen mångformighet och representativitet. Av speciellt intresse är förekomst av myrelement med olika utbredning i landet. Sålunda förekommer här en sydlig utpostlokal av strängflarkkärr liksom en västlig utpost av mossegölar. Området är botaniskt intressant genom förekomst av rikare kärrvegetation med bl.a. myggblomster. Även förekomsten av naturskogsbestånd på några fastmarkspartier är av botaniskt och allmänt ekologiskt intresse.

För långsiktigt säkerställande av områdets naturvärden behöver myrmarkerna undantagas från ingrepp och arbetsföretag som skulle innebära förändring av naturmiljön. I myrkomplexet ingår också skogsområden vilka med hänsyn till sitt ekologiska värde bör lämnas orörda till fri utveckling. Vidare ingår i reservatsområdet en kantzon av skogsmark. Motiv för detta är dels svårigheten att exakt definiera gräns mellan myr resp skogsmark dels behov av en buffert mot åtgärder i omgivande marker samt dels praktiska aspekter beträffande gränsdragningen.

BEHOV AV ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIV

Naturvetenskapliga värden är motiv för denna reservatsbildning. Några mer ornfattande anordningar för besökande allmänhet är därför inte motiverade. Enkla anordningar behövs dock för att göra området mer tillgängligt för studier och upplevelser av de speciella naturvärdena. Spångade stigar kan även behövas för att motverka slitage i vissa känsliga och attraktiva delområden. I kartbilaga 4.2 visas tänkbar uppläggning av ett stigsystem. Stigsystemet bygges ut stegvis.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Det beskrivna området, som avgränsas med innerkanten av en grov punkt-streckad linje på bifogad karta (bilaga 1), bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas och vårdas. Länsstyrelsen förklarar därför med stöd av 7 § naturvårdslagen området som naturreservat. Naturreservatet skall heta Flatsmossen.

Ändamålet med naturreservatet är att bevara ett mångformigt myrkomplex intakt. Därvid skall också de hydrologiska förhållandena i myrmarkens omgivning beaktas. Ändamålet är även att utveckla enkla anordningar för att underlätta studier och naturupplevelser i området utan att områdets vetenskapliga värden därvid skadas, Skogsvegetationen på fastmarksöar i myrkomplexet samt de ingående kantzonerna skall lämnas till fri utveckling som del av en intakt naturmiljö.

FÖRESKRIFTER

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen, vilka anges nedan.

A. Föreskrifter med stöd av 8 § naturvårdslagen angående markägares och andra sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet.

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att;

1. bedriva täkt och annan verksamhet som förändrar områdets topografi eller dräneringsförhållanden, såsom att gräva, spränga, borra, schakta, dika, dämna eller utfylla
2. uppföra byggnad
3. bedriva skogsbruk
4. anordna upplag
5. anlägga väg
6. sprida kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, rötslam eller gödselmedel
7. sprida kalk annat än över Stora Flat:s sjöyta .
8. dra fram luftledning eller jordkabel
9. upplåta mark- eller vattenområde för militära övningar, för tävlingar och lägerverksamhet som kan medföra föroreningar och markslitage
10. inplantera rör området främmande djur eller växtarter

Föreskrifterna utgör inte hinder för de åtgärder som behövs för att tillgodose ändamålet med reservatet och som är angivna i fastställd skötselplan.

Undantag gäller dessutom för normalt underhåll av befintlig bilväg i områdesgräns.

B. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång.

Markägaren och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande åtgärder vidtages för att tillgodose ändamålet med naturreservatet.

1. Utmärkning av och upplysningar om reservatet
2. Vägvisning
3. Vandringsleder
4. Bilparkering

C. Föreskrifter med stöd av 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom reservatet.

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. skada eller borttaga naturföremål eller ytbildning
2. göra upp eld
3. skada eller borttaga träd eller buskar, plocka eller gräva upp växter - detta gäller även mossor, lavar och vedsvampar

4. fånga djur eller på annat sätt störa djurlivet
5. medföra hund som ej är kopplad
6. tälta, ställa upp gömsle eller liknande
7. framföra motordrivet fordon
8. anordna orienteringstävling eller liknande som kan medföra risk för slitage på mark och vegetation.

Föreskrifterna under C gäller även markägare och innehavare av särskild rätt

Punkterna 4 och 5 utgör inte hinder för utövande av jakt och fiske enligt allmänt gällande bestämmelser.

Punkten 7 utgör inte hinder för terrängtransport av skjuten älg förutsatt att fordon med lågt marktryck användes så att spårbildning ej sker.

Undantag från bestämmelserna - exempelvis avseende punkt 3 - kan av länsstyrelsen meddelas beträffande undersökningsverksamhet som sker i samråd med naturvårdsförvaltaren.

D. Föreskrifter med stöd av 9§ naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen.

1. Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter om naturvårdsförvaltningen som framgår av den skötselplan som bifogats detta beslut.
2. Naturreservatet skall utmärkas enl svensk standard (SIS 031522) och naturvårdsverkets anvisningar.
3. Naturvårdsförvaltare skall vara länsstyrelsen

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 2

BESLUTANDE

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Ingemar Eliasson I den slutliga handläggningen deltog även naturvårdsdirektör Lars Furuholm, företrädare för rättssekretariatet och kulturmiljöenheten samt byrådirektör Per Åhgren, föredragande.

Kopia till

Markägaren Juskog AB C/o Skogssällskapet, Hamngatan 3, 462 33 Vänersborg

* Skogssällskapet Huvudkontoret Göteborg

Regionkontoret Vänersborg samt

Distriktskontoret Säffle

* Årjängs kommun, Kommunstyrelsen Byggnadsnämnden Miljö- och Hälsoskyddsnämnden

* Naturvårdsverket

* Boverket

* Vägverket

* Lantmäterimyndigheten

* Skogsvårdsstyrelsen i Värmland

* Lokal Press

* PLE, KME, MILJÖ

* Naturvårdsregistret

* Reservatspärmen

Bilaga 4.1 till länsstyrelsens beslut 1997-12-15 Dnr 231-11552-96

SKÖTSELPLAN för Flatsmossen

Skötselplanen omfattar dels denna text, dels bifogad karta, bilaga 4.2

Målsättningen med naturvårdsförvaltningen är att bevara ett myrkomplex intakt i naturtillstånd. Målsättningen är vidare att vidtaga åtgärder för att öka kunskap om och förståelse för denna naturtyp. Åtgärder skall utformas så att allmänhetens utnyttjande av området inte leder till skador på områdets naturvärden.

Riktlinjer för disposition och skötsel av marken

Myrmarker

Reservatets myrmarker skall lämnas orörda till fri utveckling. Risk rör skador skall fortlöpande beaktas och motverkas i naturvårdsförvaltning och tillsyn.

I några delområden finns spår av tidigare påverkan av naturmiljön. Behovet av återställningsåtgärder bedöms - av naturvårdsförvaltaren - i varje särskilt fall när det gäller smärre ingrepp, typ hjulspår. Beträffande större påverkan, typ effekter av gamla dammen i Flatsälven görs särskild utredning.

Vattenområden

I sydligaste delen av reservatet ligger rester av dammbyggnader. Vattendom finns ej. Dämningen har möjliggjort vattenståndshöjning i Stora Flat med ca. 1,5 m. Även Lilla Flat samt delar av Flatsälven har påverkats. Dammen togs ur bruk under 1950-talet. Den dämmande effekt är idag ringa. Tidigare vattendränkta ytor blottas nu åter. Detta gäller främst sydvästra och norra delarna av Stora Flat, merparten av Lilla Flat samt stora delar av Flatsälvens stränder.

Åtgärder;

- Utloppet i söder rensas så att älvens vatten under normalförhållanden kan passera utan dämmande hinder. I övrigt kan dammkonstruktionernas rester tills vidare stå kvar som illustration till tidigare markanvändning.
- Tidigare vattendränkta ytor vid Stora resp Lilla Flat samt Flatsälven lämnas till självläkning och fri vegetationsutveckling.
- Studier bör genomföras beträffande påverkan på strandnära markområden av den tidigare dämningen liksom beträffande påverkan av sjökalkningen.

Beträffande fiske innebär reservatsbestämmelserna inga direkta hinder. Dock skall ej vidtagas fiskevårdande åtgärder i sjön och dess tillflöden som väsentligen påverkar vattenkemin.

Tillflöden (utanför reservatet) påverkas ej direkt av reservatsbestämmelserna. Dock bör lokala och regionala aktörer uppmärksammas på motiven för reservatsbildningen. Våtmarkskalkning bör exempelvis ej göras inom tillrinningsområdet.

Beträffande sjökalkning har efter samråd inom länsstyrelsen en justering av kalkningsplanen gjorts dels så att kalkningen i vattensystemets övre delar, norr reservatsområdet utgår, dels att kalkningsdosen i Stora Flat minskas, dels att strandnära delar av vattenområdet undvikas vid arbetets utförande. Vidare bör studier genomföras beträffande ev. effekter av kalkningen på gungflyn och strandnära torvmarker.

Skogsmarker

All skogsmark såväl fastmarksöar som delområden i myrkomplexets periferi skall undantagas från virkesproducerande skogsbruk och lämnas orörda för fri utveckling. Motiven för denna inriktning är dels de naturskogskvalitéer som finns dels målsättningen att minska risken rör körskadorna mm som kan följa av normalt skogsbruk.

Faunavård och jakt

Jakten påverkas inte direkt av reservatsbestämmelserna. Jaktens bedrivande skall dock ske så att reservatsbildningens syfte inte motverkas. Om motordrivet fordon behövs för terrängtransport av skjuten älg skall fordon med lågt marktryck användas så att spårbildning ej sker.

Fasta fornlämningar

Fasta fornlämningar skyddas genom bestämmelserna i kulturminneslagens 2 kap (SFS 1988:950). Inga kulturvårdande åtgärder planeras för närvarande.

Anordningar för friluftsliv

Reservatsbildningen motiveras av de naturvetenskapliga värdena. Enkla anordningar skall dock efterhand iordningsställas för att underlätta tillträde och naturstudier samtidigt som risken för slitage och andra skador begränsas. Under närmaste 5-årsperiod ;

- Ett system av vandringsleder enl skiss i karta, bilaga 4.2. Lederna förutsättes bli spångade i känsliga avsnitt.
- Enkel information och orienteringskarta där lederna utgår från bilväg.

På längre sikt kan ytterligare vandringsleder, främst i områdets nordöstra delar, tillkomma. Frågan prövas efter utvärdering av de först iordningställda lederna.

Information

Informationsverksamheten begränsas under närmaste period till

- Informationstavla vid P-plats.
- Enkel text och orienteringskarta där vandringsled utgår från bilväg
- Broschyr i Länsstyrelsens serie "Ditt Värmland, Natur- och kulturlandskapet".

Dokumentation

Naturvårdsförvaltaren medverkar till att naturförhållandena i området ytterligare dokumenteras och analyseras. Några aspekter som särskilt bör beaktas;

- Flora och fauna samt beståndsstrukturer i naturskogsområden
- Effekter på myrmarkerna av tidigare vattenreglering och sjökalkning.
- Betydelsen av vattenföringen i tillflöden för myrkomplexets naturvärden.

Vidare skall naturvårdsförvaltaren fortlöpande dokumentera utförda åtgärder i följande avseenden;

- Typ av åtgärd
- Tidpunkt
- Kostnader och arbetsåtgång
- Finansiering
- Effekter av åtgärd

Tillsyn

- Särskild tillsynsman bör utses av naturvårdsförvaltaren
- Instruktioner för tillsynsman skall upprättas
- Som tillsynsman bör i första hand utses lämplig ortsbo
- Uppgiften avser främst:
 - att bevaka efterlevnaden av gällande bestämmelser
 - att åtgärda smärre brister
 - att redovisa större åtgärdsbehov
 - att i möjligaste mån biträda allmänheten med information och
 - att dokumentera och rapportera nyttjandet samt vidtagna åtgärder och konstaterade förändringar i naturmiljön.

Bedömt åtgärdsbehov och kostnader under 5-årsperiod

Typ av åtgärd	Dagsverksbehov	Kostnader kKr	
Tillsyn		15/år	(årlig kostnad)
Leder	100	20	materialkostn spångning mm
Information		20	
Dokumentation		25	del av totalkostnad

Finansiering och kostnadsfördelning

Kostnader för tillsyn, enkel information samt del av grundläggande dokumentation beräknas bli finansierad av staten via länsstyrelsens anslag för vård av naturreservat. Mer omfattande dokumentation förutsätter särskilda medel och/eller samverkan med andra intressenter.

Iordningställande av vandringsleder mm beräknas kunna ske i form av AMS/ALU-arbete eller motsvarande. Materialkostnader kan täckas av vårdanslaget.

Frågan om ev. kostnadsfördyring p g a inskränkningar i skogsbrukets bedrivande skall avgöras genom överenskommelse om intrångsersättning i samband med länsstyrelsens beslut om reservatsbildningen.

Revidering av skötselplanen

En översyn av skötselplanen bör ske efter ca 5 år.